



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Caput I. De Genere Et Differentia Pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)



TRACTATUS IV. DE PŒNITENTIA.

MORE Scholasticorum dividendus est hic Tractatus in duas partes, quarum prior sit de Virtute Pœnitentiæ, seu, de Pœnitentia ut est Virtus moralis: secunda, de Sacramento Pœnitentiæ.

PARS I. DE PŒNITENTIA UT EST VIRTUS MORALIS.

CAPVT I. DE GENERE ET DIFFERENTIA PŒNITENTIÆ.

CONTROVERSIA I.

An Pœnitentia sit Virtus.

887. **I**N hoc puncto duplex error amovendus est, primus de nomine, alter de re. Error de re est Hæreticorum Lutheranorum, qui docent, Pœnitentiam prout à Catholicis accipitur pro detestatione & dolore, esse otiosam ac inutilem, vel etiam præsumptuosam, quasi possemus Deo satisfacere pro nostris peccatis. Error verò de nomine est, qui tribuitur Cajetano, volenti, Pœnitentiam etsi laudabilem & meritoriam, non mereri tamen nomen Virtutis simpliciter, sed tantum secundum quid. Error hæreticorum refutatur ex infinitis Scripturæ testimonijs, quibus Deus per suos ministros Pœnitentiam præcipit. Ad quæ testimonia respondent, ibi per Pœnitentiam intelligi propositum emendandi vitam in

futurum. Sed absurdè: nam in pluribus locis exprimitur Pœnitentia per vocem doloris, gemitus, compunctionis: Deinde non quodlibet propositum non amplius peccandi est pœnitentia: potest enim quis dum actu furatur, habere voluntatem tantum hac vice furandi, nemo tamen dixerit, eum tunc pœnitere furti. Requiritur ergo propositum includens mutationem seu revocationem prioris peccaminosæ voluntatis, adeoque impossibile cum voluntate peccandi. Quoad alterum

888. Dicendum est, Pœnitentiam esse simpliciter virtutem in sensu quo Theologi virtutem accipiunt. Probatur ex definitione Virtutis, tradita à Philosopho 2. Eth. c. 2. & 6. *Virtus est habitus secundum rectam rationem electivus.* & c. 5.

Nnn

Virtus

Virtus est habitus bonus, qui bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit. Atqui talis est Pœnitentia: eligit enim illa media quæ præscribuntur ad delenda peccata; qui autem eligit quod præscribitur, utique bene eligit: item qui facit quod præcipitur, utique opus bonum facit, & ex tali actu melior est, quam esset sine illo. Pari modo convenit Pœnitentiæ definitio S. Augustini *lib. 1. retract. c. 1.* *Virtus est bona qualitas mentis, quâ rectè vivitur, quâ nemo malè vivitur.*

Confirmatur. Nam ut in progressu patebit, objectum formale Pœnitentiæ habet in se specialem difficultatem superandam, cui victoriæ convenit ratio honestatis objectivæ, ut alibi dictum est.

889. Obijcitur 1. Virtus est dispositio perfecti ad optimum 7. *phys. t. 17.* sed Pœnitentia non est dispositio perfecti, supponit enim essentialiter peccatum, adeoque imperfectum, nam Perfectum secundum Aristotelem est, quod est dispositum secundum naturam, seu naturalem inclinationem & exigentiam: peccatum autem est potius contra naturalem exigentiam. R. cum P. Esparza, illam definitionem ex Socrate desumptam, esse nimis rigorosam, nec amplius in usu, alioquin neque omnes actus justitiæ essent actus virtutis, cum multi præsupponant peccatum, ut Voluntas restituendi, rem injustè ablata. Sufficit ergo quod Pœnitentiæ conveniat definitio à nobis usurpata, & communiter recepta.

Obijcitur 2. Verecundia secundum Aristotelem 4. *eth. c. 9.* non est virtus, & ideo quidem, quia supponit turpe factum; sed hæc ratio procedit etiam de Pœnitentia: ergo neque hæc est virtus. Responderi potest 1. Non satis constare, quid Aristoteles illo loco per Verecundiam intellexerit, quandoquidem ibi subjungit, eam esse laudabilem in juvenibus, eò quod à vitijs retrahat. Multi cum S. Thoma existimant, Verecundiam ibi accipi pro Passione animi aut motu indeliberato (prout communiter sumitur) proveniente ex apprehensione periculi infamiæ ob turpe factum, unde Sanguis propellitur in faciem: & hoc sensu clarum est Verecundiam non esse virtutem; & in eodem sensu fatendum est, nec Pœnitentiam esse virtutem, si accipitur pro motu displicentiæ indeliberato. Quia verò Pœnitentia communiter accipitur pro motu deliberato, non item verecundia, ideo simpliciter & absolute Pœnitentia potius quam verecundia dicitur virtus.

Quia verò valde veri simile est, Aristotelem ibi Verecundiam non tantum ut Passio est, sed etiam ut motus deliberatus est, à ratione Virtutis exclusisse, ideo aliter responderi P. Esparza, Aristotelem ibi virtutem in sensu stricto & Socratico accepisse, quo sensu nec pœnitentiam virtutem esse jam diximus. Hæc tamen responsio ex duplici capite mihi non placet. Primo, quia non est ad mentem D. Thomæ, qui conabatur ostendere Pœnitentiam esse virtutem in eo sensu, quo Verecundia non est. 2. quia hac ratione Aristoteles

malè dixisset, Verecundiam tantum in juvenibus esse laudabilem; esset enim proculdubio etiam laudabilis in Senibus, sicut est Pœnitentia, quæ esset virtus eo modo quo est Pœnitentia.

Respondet itaque 3. S. Thomas, dicens inter Verecundiam & Pœnitentiam esse, quod Pœnitentia supponat quidem turpe factum, ut præteritum, nam de præsentis non est cum illa composibilis. Verecundia autem supponit tantummodo de præsentis, vel certe (ut interpretatur Lugo) est composibilis cum turpitudine de præsentis, hoc est cum actu turpi.

Contra hanc responsionem replicat Causa de Lugo. Non videtur esse contra rationem virtutis, supponere turpem actum de præsentis, ut præduplici instantiâ; si enim in instanti quo peccat Deus mihi revelaret gravitatem talis peccati, ego crederem, talis actus fidei esset actus virtutis, & tamen supponeret essentialiter peccatum de præsentis: item si dum actu pecco, me coram Deo humilio, & peto gratiam resurgendi, actionem pœnæ, talis actus est laudabilis, & cum composibilis cum peccato: non ergo quicunque composibilitas cum peccato obstat rationi virtutis, sed composibilitas talis, quæ proveniat inefficacia actus, resistentis quidem peccato, sed tantum inefficaciter, cum deberet resistere efficaciter, & ideo talis actus non est laudabilis, quia non rectitudine debita, scilicet, resistentia efficaci, non autem non sunt actus allati in instanti; peccata etiam talis est pœnitentia, utpote quæ resistit instanti peccato, quod quoad principales actus, quodque in alijs imperfectioribus quantum in se est, efficaciter, & ideo est incomposibilis cum peccato actuali. Talis verò est Verecundia, quæ quidem propter periculum infamiæ aliquatenus odio peccatum, sed tantum inefficaciter.

Quod si tibi hæc responsio necum sufficit, addere potes aliam, nempe Aristotelem per Verecundiam intellexisse actum quo quis aliquo modo virtualiter aut interpretative ratificat peccatum præsens vel præteritum, & sola illi displicet infamia inde fortassis consecutura: v. g. si actus dicitur: Peccatum non curo, modò non esset infamia, modò lateret. vel: malo quidem peccare quam esse extra periculum infamiæ, si tamen abstinere à peccato, solum propter periculum abstinentie vel: motivum infamiæ præfero omnibus alijs motivis nunc occurrentibus & absterrentibus à peccato.

Obijcitur 3. Conatus stultus non est laudabilis. 4. *eth.* sed talis conatus est actus Pœnitentiae conatur enim quod factum est reddere indebitum quod utique est impossibile. R. 1. Actum Pœnitentiæ non dicere: *Volo facere*, ut non peccarem, sed: si essent nunc illæ circumstantiæ quæ faciunt, quando peccavi, non eligerem quod elegi, sed quando peccavi, adeoque revocat illam voluntatem oppositum: adeoque revocat illam voluntatem, & mutat mentem in melius, eliciendo rationem actum, qui si fuisset elicius tempore peccati, revocasset peccatum. R. 2. Officium & habitus Pœnitentiae

Pœnitentiæ non esse, reddere formaliter factum infectum, hoc enim esset ponere simul formam & negationem formæ, quod est impossibile, sed vult facere infectum æquivalenter, hoc est, vt peccatum non perseveret habitualiter, & non sequantur effectus illius mali aliquin secuturi: item vt tollatur pravus habitus & inclinatio relicta ex actu &c. vt ex dicendis constabit.

CONTROVERSIA II.

An detur Pœnitentia, quæ sit Virtus specialis, contradistincta à cæteris Virtutibus, tum seorsim, tum collectivè sumptis.

§90. Certum est, singulas virtutes posse detestari peccatum sibi oppositum ex motivo suo speciali. v.g. Charitas detestatur odium Dei ex motivo amoris & bonitatis Dei, Castitas detestatur fornicationem ex motivo specialis honestatis quæ inest abstinentiæ à copula cum non sua, &c. de cæteris. Et hoc sensu potest utique dici, quod collectio omnium virtutum sit quidam universalis Pœnitentiæ habitus seu potestas pœnitendi de quocunque peccato. Quæstio est an præterea admittendum sit, Pœnitentiam esse vnum habitum specialem inclusum in illa collectione, quo posito & probato, ulterius quaritur, an talis habitus sit identificatus cum vno ex habitibus apud omnes DD. agnitis & receptis, vt est Charitas, Religio, Obedientia, Gratitude, Iustitia &c. vel an sit specialis habitus contradistinctus ab istis, & quodnam sit ejus objectum motivum formale & speciale, ratione cuius mereatur specialius, quam quivis alius habitus, nominari Pœnitentia.

Certum enim est 2. non quemvis habitum esse aptum denominari Pœnitentiam: Habitui enim Pœnitentiæ, quæ in præsentem querimus, debet ex suo motivo speciali posse pœnitere de quocunque peccato: atqui multi sunt habitus, quorum motivum se non extendit ad pœnitendum de quocunque peccato, quia non quodvis peccatum illi opponitur: sic peccatum iniustitiæ non opponitur Castitati, aut Patientiæ: ergo Castitas, aut Patientia, aut Fortitudo &c. non potest detestari omne peccatum ex suo speciali motivo. Econtra sunt aliæ Virtutes, quarum motivum proprium & speciale se extendit ad quodvis peccatum, quia quodvis peccatum illi opponitur; talis est Charitas, Spes, Obedientia erga Deum, Religio, Gratitude erga Deum &c.

§91. DICO. Admittenda est Virtus Pœnitentiæ consistens in vno speciali habitu, qui ex motivo universalis possit versari circa omnia peccata. Probatum à posteriori, & ex absurdo. Nisi enim Pœnitentia sufficienter reperiri posset in aliquo speciali habitu, sequeretur, quod qui haberet plurima peccata diversarum specierum, tamdiu non posset dici pœnituisse de suis peccatis, quam-

diu non in specie meminisset suorum peccatorum, & singulas species ex specialibus motivis omnium earum virtutum quibus ex opponebantur, detestaretur. consequens est aperte absurdum, cum certum sit, ad agendam sufficientem pœnitentiam de peccatis, posse sufficere detestationem ex motivo vnius specialis virtutis, extendente se ad omnia peccata. Hoc ergo sensu non vnus tantum habitus, sed tot habitus poterunt dici Pœnitentiæ habitus, quot sunt apti ex proprio suo motivo, saltim vna cum Sacramento Pœnitentiæ, iustificare hominem à quocunque peccato.

Vtrum autem ex his habitibus vnus præ alio mereatur vocari Pœnitentia, plus habet de modo loquendi quam de re.

CONTROVERSIA III.

Vtrum detur Habitus purè reflexivus super peccato commisso, ejusque emendativus, & sub hoc conceptu mereatur specialius vocari Pœnitentia.

§92. IN duplici sensu potest hæc quæstio moveri, in sensu nimirum reali, & in sensu formali. In sensu reali quæstio esse potest, an, sicut realiter ab invicem distinguuntur Habitus infusi, Charitas, Spes, Fides, & aliæ virtutes morales (de quarum tamen reali & adæquata ab invicem distinctione difficillimum est regulam statuere, nec ego in aliquo Theologo hætenus eam invenire potui quæ satis rem declararet) ita etiam detur aliquis habitus infusus à cæteris omnibus realiter distinctus, cuius omnes actus sint reflexivi supra commissum peccatum, cuius motivum proprium sit honestas residens in speciali difficultate delendi peccatum tum quoad se, tum quoad effectus post se relictos, & afferentes malum ipsi peccatori, cuiusmodi sunt poena, pravæ inclinationes &c.

In sensu formali quæstio esse potest, an saltem nostro concipiendi modo possit huiusmodi formalitas assignari purè reflexiva, quæ proinde sub tali formali conceptu specialissimè mereatur dici Virtus Pœnitentiæ. In utroque sensu videntur eam admittere Recentiores, quia verò disertis verbis id non dicunt, ideo eos nominatim non adduco; satis mihi erit, quod stent pro secundo sensu.

§. I.

Resolvitur Quæstio in primo sensu.

§93. DICO, non dari huiusmodi habitus infusus realiter distinctos ab omnibus alijs, purè & per omnes suos actus reflexivos. De duobus Habitibus videtur maximè esse ratio dubitandi, de Virtute Perseverantiæ, & Virtute Pœnitentiæ, Perseverantia enim videtur se reflectere per suos actus supra actus præcedentes quibus honestatem amavimus, nec ab ea recessimus, adeoque etiam

N n n 2

supra

supra negationem peccati: Pœnitentia verò, supra peccatum commissum.

Probo ergo Conclusionem imprimis quoad Perseverantiam. Perseverantia non distinguitur à Virtute Studioſitatis in genere, quâ quis vult honestè vivere vniuersim. Nam antequam vllum actum Virtutis eliciam, possum & debeo habere actum quo dicam: *volo perseverare in bono*: sed hic actus non est reflexivus supra alium præcedentem, & tamen est actus Virtutis Perseverantia: ergo &c. Ratio à priori est, quia omnis Virtus ita amat & vult suam specialem honestatem, ut eam non velit præcisè pro aliquo tempore determinato, sed constanter, quantum est ex modo tendendi: quando enim quis postea contra talem virtutem peccat, dicitur priorem voluntatem retractare: non esset autem retractatio, nisi prior voluntas voluisset suam honestatem illimitatè. Ex hoc principio facillè declaratur, quomodo in omni actu virtutis reperitur arduitas & contemptus boni temporalis: nam licet non sit difficile & arduum religioso ire ad Cœnam quando pulsatur, ut tamen ear ex obedientia, debet habere motivum extendens se etiam ad actus arduos, alioquin non erit virtus obedientia. Et quia hoc aliqui RR. non observârunt, ideo impugnârunt malè sententiam illam, quam in tract. de Merito dedi cum P. Esparza, quod arduitas sit de conceptu Meriti. Itaque quando studioſitas vult honestatem ut sic, vult eam constanter & perseveranter: ergo non datur alia Virtus Perseverantia, quæ post primum actum honestum velit perseverantiam in honestate. Probatur hæc ultima consequentia: alioquin enim deberent respectu cuiusvis honestatis specialis dari duæ virtutes realiter distinctæ, una directa, altera reflexiva, nam post primum actum augetur difficultas perseverandi in eadem Virtute, quatenus rō Perseverare fatigat animum, esto in alio sensu facilliter, quatenus generat habitum seu dispositionem ad facilius iterum amplectendum idem motivum: ergo si Honestas in genere peteret duos habitus, quorum vnus, nempe studioſitas, veller eam ut sic, abstrahendo à perseverantia, altera verò veller perseveranter, deberet hoc etiam dici respectu honestatum specialium: hoc autem est falsum. nam v. g. Iustitia est constans & perpetua voluntas Jus suum cuique tribuendi, nec est alia respectu primi actus, & alia respectu perseverantia.

Confirmatur. Virtus Perseverantia est virtus tendens ad observationem præcepti negativi, quia obligat ad nunquam lædendam honestatem: ergo ejus honestas objectiva statim in primo actu amatur. Probo consequentiam. Nam in primo actu quo volumus honestatem ut sic, ut actus sit honestus, debet honestatem eo modo velle, quo modo obligamur eam velle. atqui obligamur ad eam perseveranter volendam, & nunquam lædendam: ergo, &c.

Ex his patet, quod Virtus Perseverantia non solum non realiter, sed ne quidem (habitu loquendo) formaliter distinguatur à Virtute Studioſitatis, nisi fiat questio de nomine. Sed cum ad Pœnitentiam veniamus, de qua

894. DICO, Habitum Pœnitentia non esse purè reflexivum, nec realiter esse distinguendum ab Habitu Pacis, nec ad multiplicandos habitus sufficere diversitatem quamcumque nominis formalis. Probatur. Si Pœnitentia esset Virtus purè reflexiva, sequeretur, dari virtutes purè directas, realiter ab alijs distinctas, talis esset Innocentia, & Virginitas, eo nimirum sensu, quod nus nunquam possunt elicere actum reflexivum supponat actum vitij contrarij: consequens videtur absurdum, quod probo. Nam hæc ratione isti Habitūs per vnicum actum oppositum redderentur otiosi quoad suos actus principales, hoc est, prosecutivos honestatis propriæ, ita ut, cum in justificatione infunderentur iterum cum Gratia non possent tamen amplius vllum actum proprium & principalem elicere; nam nec Innocentia nec Virginitas semel amissa recuperari possunt, sicut potest temperantia &c.

Jam verò è contrariis idem probari potest. Pœnitentia, si enim Pœnitentia esset Virtus purè reflexiva, esset homo obligatus reddere contra habitum penitus otiosum, quia obligatus esset nunquam peccare: nullo autem peccato posito contra habitum necessariò otietur, vel certe non nisi ex errore & ignorantia posset elicere actum, nec si quis falso putaret se peccasse. Videtur autem inconveniens esse, quod deus Pœnitentia aliqua realiter distincta ab omnibus alijs, confirmatione nunquam utendi tali potentia, nisi ex hypothese peccati.

His omnibus incommodis occurrunt, si dicamus, Habitūs infusus eatenus solum esse realiter ab invicè distinguendos, quatenus pro nullius seu licito seu illicito possint reddi otiosi, nisi ut possint amplius etiam volenti esse vni. Hoc autem ita erit, si Pœnitentiam identifiemus cum Virtute Pacis servandæ cum Deo, ut facit Lugo, alijque RR. si Virginitatem cum Castitate, Innocentiam cum Studioſitate.

Confirmatur 1. Quia alioquin Habitūs Pœnitentia in Adamo ita fuisset superfluous, ut deberet prius destrui, quam posset ad vllum actum proprium concurrere. Sequela probatur, quæ tradunt communiter Theologi, Adamum non poterat prius committere veniale, antequam committeret mortale. atqui per mortale destrueretur habitus.

Confirmatur 2. Quia in Angelis factus factio simpliciter superfluous, quia non erat remittendi ad Pœnitentiam. Hinc autem de commentari licet. Si Habitūs Pœnitentia constitutus à reliquis, infunditur homini primo quando accipit Gratiā, & quidem tanquam proprietas debita Gratia, sequitur, Deum esse necessarium

tum metaphysicè ad constituendum in statu elevationis aliquod remedium Justificationis à peccato, & hoc etiam Angelis constituere debuisset, quod tamen non fecit. Sequela probatur. Nam sapientissimo agenti est impossibile ponere aliquid habens essentialiter rationem medij (vt sunt omnes habitus) & non intendere finem, ejusque possibilitatem procurare: ergo semel infuso habitu Pœnitentiæ, jam Deus sibi necessitatem imposuisset ad justificandum hominem positus certis remedijs. Sed de hoc puncto satis. ad alterum veniamus.

§. II.

Resolvitur questio in sensu formali.

895. DICO 2. In conceptu & sensu formali ac practico, potest admitti & rectè admittitur Habitus pœnitentiæ reflexivus & emendativus, suprâ descriptus, specialius hoc nomine dignus. Ita ad minimum sentiunt P. Antonius Perez, Sforzia Pallav. & Esparza. Pro intelligentia

Supponendum est ex Philosophia, Habitus & Virtutes multiplicari, saltè formaliter, pro diversitate difficultatum superandarum in objectis honestis: v. g. qui habet Habitu & facilitatem vivendi temperanter in cibo & potu, potest habere difficultatem in observanda Justitia, & ideo Justitia est Habitus diversus à Temperantia. Ob eandem rationem distinguuntur hujusmodi habitus à Charitatis Habitu, & essent formaliter saltè distinguendi, etiam si cum Habitu Charitatis realiter identificarentur (vt aliqui suspicari sunt, eò quòd nunquam à Charitate separentur, sicut Fides & Spes) quod tamen non aliter. Ratio est; nam licet Charitas ex suo motivo & objecto formali superet difficultates omnium cæterorum habituum, versantium circa materiam obligatoriam & præceptam, non tamen econtra qui superavit difficultatem quæ est in observatione Justitiæ ex speciali honestate Justitiæ, hoc ipso superavit difficultatem quæ est in præferendo Deo omnibus alijs, & ideo Justitia est Habitus distinctus à Charitate, cui tamen subordinatur. Hoc supposito, & ad nostrum propositum applicando

Certum est, quòd post lapsum confurgat difficultas in Emendatione delicti, quæ non fuit, dum homo erat innocens; nam difficile est mutare voluntatem, ità vt modò velimus illud nobis displicere, quod ultimò priùs placuerat. item difficile est, elicere illos actus fugæ, qui causant dolorem: difficile etiam est adhibere spontaneas pœnalitates ad tollendam pœnam cuius reatum habet, cum ante peccatum fuerit immunis. Porro has difficultates superare est honestum & laudabile.

DICO igitur, hanc specialem honestatem respici à formalitate alicujus Virtutis, quam vt sic vocamus speciali etymologià Pœnitentiam, quæ per suos actus procurat & imperat alios actus, v. g. actum Charitatis, Doloris, Propositi non peccan-

di de cætero] &c. propter specialem utilitatem quam isti actus habent sive ab intrinseco sive ab extrinseco ad delendum peccatum, vel secundum culpam, vel secundum effectus peccati.

896. Restat solùm declarandum, quòd hæc Virtus sub hoc conceptu, rectè & specialius vocetur Pœnitentia, quæ quidem est questio de modo loquendi. Desumptus autem est hic modus loquendi ex SS. Patribus. & imprimis ex S. Thoma, qui 3. p. q. 85. a. 1. quærens, an Pœnitentia sit Virtus, responder affirmativè, & hoc probat ex definitione Virtutis, quòd sit habitus electivus secundum rectam rationem, deinde applicat hoc Pœnitentiæ his verbis. [Pertinet autem ad rationem rectam, vt aliquis doleat, de quo dolendum est, & eo modo & fine quo dolendum est, quod quidem observatur in Pœnitentia, nam Pœnitentia NB. assumit moderatum dolorem de peccatis præteritis, cum intentione removendi ea.] Deinde verò a. 2. ubi quærit, an Pœnitentia sit specialis virtus, responder his verbis. [Manifestum est, quòd in Pœnitentia invenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, in quantum est Dei offensâ, quod non pertinet (intellige formaliter) ad rationem alterius virtutis.] Deinde in eodem art. ad 1. docet, eam distingui à Charitate, quia licet displicentia peccati præteriti præcisè spectata pertineat ad Charitatem, at tamen intentio operandi ad deletionem peccati præteriti, requirit specialem Virtutem sub Charitate, & ad 2. clarissimè exprimit objectum formale à nobis assignatum, dicens, quòd Pœnitentia habeat quidem realiter generalem materiam, in quantum respicit omnia peccata, sed tamen sub ratione speciali, in quantum scilicet sunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad suam justificationem. Hæc S. Thomas.

897. Quod attinet ad SS. PP. aliqui claris verbis tradiderunt, Virtutem Pœnitentiæ ex officio suo tendere ad destructionem peccati, & procurare media deletiva peccati. Et imprimis ità accipienda est definitio communiter circumferri solita ex D. Gregorio hom. 34. in Evang. dicente, quòd Pœnitentia aliud non sit, quàm perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare: quæ definitio non potest intelligi de actu secundo, & de actu formali plactus, & de negatione iterationis, alioquin nemo dici posset pœnitentiam egisse, antequam verum esset dicere, quòd nunquam sit relapsus, & quicunque relapsus esset, hoc ipso haberet evidentiam, quòd prius salutarem pœnitentiam non egisset. Intelligenda ergo est definitio de actu imperante dolore & proposito in hunc finem, vt removeatur offensâ Dei & reatus pœnæ, prout interpretatur D. Thomas l. c. a. 1. ad 3.

Idem Gregorius M. lib. 9. Registri Epist. 39.

[Magna est, inquit, contra peccatum Virtus Pœnitentiæ.] Auditor libri de vera & falsa pœnit. c. 2. (qui tribuitur S. Augustino, sed non est illius, vt

Nnn 3

notat

notat Bellarmus.) dicitur Pœnitentia esse remedium à Deo concessum, quo pœnititur infirmitas & redit sanitas animæ. S. Chrysostomus hom. 23. in Matth. Non est aliquod omnino peccatum, quod non cedat Pœnitentiæ Virtuti. Gregorius Nissenus in orat. contra eos qui alios acerbius iudicant. Quid, inquit, aliud est Pœnitentia, nisi dissolutio & everfio præteritorum, quæ vel re vel cogitatione sunt admissa. Certum autem est, quod ipsa actualis everfio peccati non sit Pœnitentia, alioquin infusio Gratiæ esset Pœnitentia: intelligendi sunt ergo Patres de actu & habitu procurante everfionem per media à Deo præscripta; sicut Virtus Misericordiæ dicitur esse sublatio alienæ miseriæ, intelligendo de actu imperante externam elargitionem Eleemosynæ.

898. Obijcies 1. Ille habitus non potest esse Pœnitentia, qui si deberet aliquid ordinare circa existentiam peccati, ordinaret, ut illud existeret potius quam non existeret: sed hoc faceret habitus reflexivus & emendativus: ergo non rectè assignatur pro habitu Pœnitentiæ. Major probatur, quia de conceptu habitus Pœnitentiæ videtur esse, ut potius detestetur, quam petat existentiam peccati. Minor verò patet: Nam habitus utique petit existentiam eorum omnium, sine quibus ipse non potest operari. R. Hoc argumentum non nos, sed eos petere, qui huiusmodi habitum reflexivum volunt esse realiter distinctum ab alijs habitibus rectè impeditivis peccatorum. R. Ergo transmissa maiore nego, minorem. Nam realiter habitus pœnitentiæ per actus directos quibus amat bonum pacis cum Deo, potius ordinaret, ut peccatum non existeret.

Obijcies 2. Si Pœnitentia est virtus reflexiva supra peccatum commissum, & procurativa pœnalitatum correspondentium delicto, sequitur eam non distinguere à Iustitia Vindicativa, ad eoque non esse Virtutem specialem, contradistinctam à cæteris virtutibus nominatis: consequens est contra nostram conclusionem. R. Negando sequelam. Nam licet Iustitia Vindicativa sit Virtus reflexiva, formaliter & sub hoc nomine considerata, duplici tamen, vel etiam triplici ex capite distinguitur à Pœnitentia. 1. quia non est reflexa supra delicta propria, sed super aliena: nam Iustitia Vindicativa residet in superiore habente Jurisdictionem & Imperium. 2. Iustitia vindicativa intendit honestatem, quæ consistit in commensuratione pœnæ condignæ cum delicto: Pœnitentia verò potius contrarium intendit, nempe intendit amovere illa mala, quæ vel jam inflicta sunt propter peccatum, vel essent infligenda, si non ageretur Pœnitentia: v. g. si peccatum fuit mortale, Deus abstulit gratiam, & imminet pœna æterna: Pœnitentia vult gratiam recuperare, & impedire pœnam æternam, præstando pœnam temporalem satisfactionis, quæ semper solet à Deo minor exigi & acceptari, quam esset illa, quæ per satisfactionem sustinenda esset. Si verò fuit peccatum veniale, vult Pœnitentia

recuperare illos favores, quos Deus aliquando propter peccatum negaret; & quoad pœnam procedit sicut de mortali dictum est. 3. denique distinguatur Vindicativa à Pœnitentia, quod Vindicativa intendat bonum reliquorum subditorum delinquentem distinctorum, quos vult per vindictam in delinquentem sumptam abstergere à subditis, non autem intendit bonum delinquentis nisi per accedens, quando infligitur pœna medicinalis, quod tamen non est de ratione pœnæ, ut patet in damnatis, tum in illis qui ultimo supplicio efficiuntur. secus se res habet in Pœnitentia, quæ castigat delinquentem primariò in bonum illius, ut scilicet ab ipso amoliat gravius alius malum.

Obijcies 3. Ex nostra explicatione sequitur, actum Pœnitentiæ esse actum prosecutionis & non fugæ, cum tamen Theologi cum constant in actu fugæ. R. Actum Pœnitentiæ dicitur esse simul prosecutionem & fugam, sed a spectu diversorum. sicut enim qui amat salutem, detestatur hoc ipso ægritudinem, ita autem Pœnitentiæ prosequitur deletionem peccati, & detestatur ac fugit peccatum simul & individuum, quidem detestatur illud ut inducivum illius malorum, quæ Pœnitentia vult emendare. Propterea etiam Pœnitentia imperat actum fugæ, & contritionem tanquam viam ad justificationem, & hic actus etiam vocatur Pœnitentiæ, ut attamen dicitur infra.

899. Obijcies 4. Nullus datur habitus merè emendativus erroris commissi, sed omnis virtus quæ est emendativa delicti, est etiam precautioniva seu impeditiva eiusdem. Ergo non rectè assignatur à nobis Virtus Pœnitentiæ. Antecedens declaratur exemplis. Iustitia v. g. est quidem emendativa injuriæ commissæ per furtum, detractionem, &c. procurando restitutionem pecunie & famæ, quæ restitutio est actus Iustitiæ; sed etiam, ad eandem virtutem pertinet actus quo dicitur: non cuiquam suum auferre, aut famam ledere, &c. Item Temperantia intendit quidem emendare excessum factum in cibo & potu, sed eadem temperantia intendit etiam omnem excessum carere, & sic de alijs. Ratio à priori est, quia voluntas movetur ab eodem motivo ad cavendam malum ne eveniat, à quo movetur ad emendandum malum postquam evenit: quia eidem bono & eodem modo opponitur malum ut primò existens, & tum ut perseverans. R. Si obiectio procedat in sensu reali, concedo totum, juxta ea quæ supra dicta sunt. In sensu formali verò R. Distinguitur antecedens. Idem est habitus emendativus & impeditivus mali, si bonum quod per impeditionem conservatur, est illud ipsum in specie, quod per emendationem reparatur & producit, ut patet in eadem habet difficultatem per se in æstimatione theologicâ, concedo antecedens: si sit emendativum bonum & diversæ rationis id quod per emendationem alteri substituitur, & talis substitutio habet

diversam difficultatem, quæ semper & per se nascitur ex destructione prioris boni cui aliud substituitur, nego antecedens. Et sic habetur disparitas manifesta inter exempla allata & Pœnitentiam. Iustitia enim sicut vult conservare Jus illius alterius in bonis fortunæ, & famæ, ita postquam læsum est, vult iterum hoc jus reparare per pecuniæ & famæ restitutionem, & quamvis contingere possit, ut pecunia restitui non possit, sed debeat restitutio fieri in æquivalenti, equo, bove, frumento, &c. hoc tamen est per accidens, & illud quod substituitur, v.g. equus potest commutari in pecuniam per venditionem: item licet per accidens fieri possit, ut restitutio sit difficilior quàm fuisset conservatio juris illius, hoc tamen iterum est per accidens, & non nascitur ex natura furti. Sicut etiam per accidens est, quod quis non possit vitare infamiam in restitutione, sicut potuisset vitare non furando. Jam verò loquendo de Pœnitentia, illa non intendit restituere idem bonum quod per peccatum perditum est, in specie, nam licet intendat restituere Gratiā, hoc tamen non est æquatum & speciale illius objectum, sed difficultas superanda in retractatione prioris beneficii, & in exercitio spontaneorum pœnalitatum, loco pœnarum aliarum quæ non sponte essent ferendæ, in eradicatione malæ inclinationis per peccatum commissæ. Item Pœnitentia assumit dolorem, & alias pœnas, ut viles ad placandam indignationem Dei, ne majores pœnas infligat, cum tamen, si peccatum positum non esset, non fuisset ille homo vili pœnæ subeundæ obnoxius, adeoque bonum amissum per peccatum, erat immunitas ab omni pœna, quod est bonum utique diversum à bono commutationis & substitutionis minoris pœnæ in locum majoris. Denique bonum quod Pœnitentia intendit, est imploratio & conciliatio Clementiæ & Misericordiæ divinæ, bonum verò per peccatum amissum, & per evitacionem peccati conservandum, erat amor amicitia & benevolentia: ergo à primo ad ultimum, bonum quod pœnitentia intendit, est diversæ rationis à bono quod per peccatum erat deperditum, & cuius conservatio spectat ad illam virtutem, cui opponebatur peccatum commissum.

Obijcies 5. Si Pœnitentia est Virtus imperativa doloris, & propositi non amplius peccandi, & in ordine ad hos specificatur, & ab illis denominatur Pœnitentia, sequitur hos actus malè vocari à SS. Patribus actus Pœnitentiæ, quia actus imperati ab aliqua virtute, non dicuntur actus illius virtutis, sed soli actus elicit. Respondeo cum Pallavicino, frequentissimum esse, ut tribuantur alicui virtuti actus ab ea solum imperati: v.g. Oratio dicitur esse actus Religionis, cum tamen Oratio in Sententia S. Thomæ sit actus intellectus, actus verò elicit à Religione sunt actus voluntatis, quod si dicas, Orationem esse actum voluntatis, adhuc non est actus elicitus ab habitu Religionis, quia non habet pro objecto formali & motivo cultum Dei sicut habet Religio, sed im-

petrationem beneficii; quod idem procedit in actu voti, cuius objectum formale est obligatio, ipse verò actus voti seu promissionis, est cultus Dei imperatus à Religione propter honestatem objectivam quæ illi inest, & tamen dicitur actus Religionis. Quo sensu etiam Apostolus tribuit Charitati actum Spei & Fidei, dicens, *Charitas omnia credit, omnia sperat.*

Itaque actus elicit ab habitu emendativo peccati, etsi non sint Pœnitentia formalis sicut est dolor formalis, sunt tamen Pœnitentia causalis.

Dices cum quodam Recentiore Hispano: ergo, si Deus ita ordinasset, ut ad delendum peccatum non esset opus alio actu quàm actu fidei, adhuc posset quis dici agere pœnitentiā, si sibi imperaret actum fidei, etiamsi nullum dolorem formalem eliceret, dummodo intenderet delere peccatum, & emendare. R. hanc tandem esse quæstionem de nomine, ut fatetur hic ipse Recentior, de quâ non est contendendum. mihi satis est, posse assignari habitum, cuius speciale objectum sit, emendatio peccati propter difficultatem in hac repertam. Verum autem debeat vocari Pœnitentia, parum interest. Vidimus à S. Thoma ita vocari propter actus quos defacto imperat, qui sunt dolor, propositum, &c. In casu quo peccatum posset deleri sine formali dolore, fortè ille habitus emendativus non esset sortitus nomen Pœnitentiæ, sicut defacto sortitus est. Et ratio disparitatis est, quia imperium actus fidei posset conjungi cum complacentiā, & gaudio de peccato commissio, & ideo non mereretur nomen Pœnitentiæ, actus verò imperans retractationem non potest conjungi cum tali gaudio. Sed de hoc satis.

CONTROVERSIA IV.

*An sit possibile peccatum ex intrinseco
predicatio indelebile per Pœnitentiam.*

900. **Q**uæstioni huic ansam dedit Card. de Lugo qui disput. 8. s. 1. n. 4. obiter proponit argumentum, quo putat probari posse possibilitatem peccati penitus irremissibilis. Argumentum autem est hoc. Ponamus Deum decernere, quod nolit Petro vllum peccatum dimittere, & hoc suum decretum Petro revelare cum obligatione credendi, Petrum autem nolle credere, sicque graviter peccare: hoc peccatum incredulitatis erit essentialiter & intrinsece irremissibile. Probatur. Quia essentialiter pender à vera Dei revelatione: diceret enim: *nolo credere Deum per hæc signa loqui & asserere, se nolle mihi vllum peccatum dimittere.* ergo essentialiter præsupponeret locutionem veram Dei: jam si tale peccatum posset remitti, posset falsificari locutio Dei, cum qua habet essentialem connexionem coexistentiā, atqui impossibile est, revelationem Dei falsificari, quia vel Deus mentiretur, vel haberet erroneum iudicium, quod utrumque repugnat: ergo tale peccatum esset essentialiter irremissibile. Hujusmodi

modi argumenta, desumpta ex revelatione Dei & actu fidei vel peccato opposito, quibus sæpius vtitur Lugo & alij, ad varia paradoxa probanda, sunt molestissima, & niti fallor, plus habent acuminis quam efficacia & soliditatis.

901. DICO. Repugnat peccatum hujusmodi irremissibile. Probatur imprimis ostendendo per instantiam, argumentum Lugonis nimium probare, & involvere contradictionem, adeoque omnibus solvendum esse; deinde afferendo argumenta & rationes quasi à priori, quibus hujusmodi implicantia suaderetur, denique solvendo ipsum argumentum.

Imprimis ergo infringo Lugonis argumentum simili prorsus modo argumentandi, quo tamen evidenter falsum & contradictorium inferitur, & tamen consequentia est inevitabilis, nisi negetur vnum ex principiis assumptis, habentibus eandem veritatis apparentiam quam habent principia Lugonis.

Primo, ponit Lugo possibile esse, quòd Deus universaliter decernat vno indivisibili decreto: *Nolo Petro ullum peccatum dimittere*: hoc principium putat Lugo non posse negari, & rationem reddunt aliqui RR. quia Deus potest edocere creaturam rationalem viatricem de suis Secretis, & abstergere à peccato, modo docendi proportionato viatori elevato, liberè & meritorie tendenti ad salutem, efficacissimo, perfectissimo & maxime meritorio, qui modus consistit in revelatione obscura suorum secretorum & decretorum per fidem divinam credenda. Ità isti RR. Bene est. Pono ego aliud simile, quod ex eodem fundamento negandum non erit. Potest Deus facere hoc decretum. *Nolo Petro remittere ullum peccatum ex illis quæ intrinsecè remissibilia sunt*. hoc inquam multò minus negari poterit, quia est decretum minus universale & illimitatum, nam decretum Lugonis extendit se ad omnia tam remissibilia, quam irremissibilia, meum autem tantum ad remissibilia se extendit: ergo si hoc repugnat, multò magis illud.

Secundò, ponit Lugo, hoc decretum posse Petro revelari revelatione obligante ad credendum, & quidem revelatione essentialiter divinà, hoc est, constante tali apparentiā externā, quæ non possit à Deo permitti, quin Deus per illam apparentiam loquatur. Hoc ipsum & ego pono de meo decreto. Tertio, ponit Lugo, Petrum discredere revelationi, & illum actum incredulitatis essentialiter pendere ab illa revelatione. Hoc totum & ego pono. Videamus, quid inde sequatur. Quaro ex Lugone, an peccatum incredulitatis, quo Petrus dicit: *Nolo credere Deum revelare per hæc signa quòd nolit mihi remittere ullum peccatum in se remissibile*: quaro inquam, an hoc peccatum sit in se intrinsecè irremissibile, necne? Si dicat, esse irremissibile: contra est, quia ex nullo capite habet hanc irremissibilitatem, non quidem ex decreto Dei, quia, ut ponitur in casu Deus nihil statuit, nisi de peccatis remissibilibus,

ergo si hoc peccatum est irremissibile intrinsecè, deberet hæc irremissibilitas aliunde provenire, atqui ex nullo alio capite provenire potest, ut farentur Adversarij. Si verò dicat, esse remissibile: contra est, quia est essentialiter dependens à revelatione essentialiter vera, de non remittendo vilo peccato remissibili: ergo dum ponitur remissibile, arguitur irremissibile, ergo patet, in argumento Lugonis latere aliquam fallaciam.

902. Declaratur amplius per rationem à priori. Decreta Dei libera semper veritatem circa objecta contingentia, hoc est, talia decernunt, quæ si Deus non decerneret, non haberent, adeoque non sunt in se necessaria, qualia Deus per decretum liberum vult esse: Deus non habet decretum quo dicat: *nolo per Chymæram*, & multò minus dici potest, Deum decreto reddere chymæram impossibilem. Patet quando Deus decerneret nullum remittendum, tale decretum esset liberum; posset enim Deus non decernere: ergo peccatum quod cernit non remittere, supponitur esse remissibile, sicut, si Deus decerneret non facere Chymæram, supponeretur Chymæra factibilis, & eorumque factibilis non est, omnes supponunt, Deum posse facere Decretum quo dicat: *Nolo facere chymæram*. procederet enim hujusmodi decretum ex Scientia simplicis intelligentie de impossibilitate chymære, adeoque diceret: quia nemo non posse facere chymæram, ideo nolo eam facere, quod esset decretum ridiculum & inopportum, sicut fuit illa nolitio, quæ vulpes nolit pira, quia habere non potuit. Ergo, si rectè consideretur, omne peccatum quod est decretum divini decreti nolentis remittere peccatum, debet esse intrinsecè remissibile: ergo debet esse tale decretum quale nos posuimus: cum ergo inde deduxerim, peccatum infidelitatis insequens tale decretum fore simul remissibile & irremissibile, sequitur, latere implicantiam negregato seu complexo ex his tribus: ex decreto Dei de non remittendo peccato vilo, ejus revelatione, & subsequente peccato essentialiter conexo cum illo decreto.

Respondent aliqui RR. factā revelationem negante remissionem peccatorum, posset bene successivè peccare cum actuali notitiā & relatione ad revelationem istam, vel absque recordatione & actuali reflexione ad eam, adeoque quomodo posset committere peccata intrinsecè irremissibilia & remissibilia, ideo dicitur, Deum ipsā nolle remittere tam remissibilia, quam irremissibilia, & revelare generationem nolitionem tam remissionis tam possibilem quam impossibilem hoc modo faciendo revelationem extenuat terminis generalibus præcipientibus, peccatum occasione homini committendi peccatum intrinsecè essentialiter irremissibile. Porro dicitur isti est necessitas Dei & infinita perfectio ponere nolle impossibilia, & actualiter odisse omnia & voluisti

voluntatis, quod ad longum probant, cum nihil plane faciat ad rem, quia plus non probant, quam simplicem displicentiam de his omnibus, cum deberent probare voluntatem practicam impedivam impossibilem ne existant; de quo decreto est sermo in presenti, ut constet, & constabit iterum ex dicendis. Itaque

Responsio hæc imprimis ferit suos auctores aperte. Docent enim isti RR. sibi videri, quod defecto peccatum Angelorum fuerit peccatum essentialiter irremissibile, quia dependebat à revelatione Dei de tali peccato nunquam dimittendo: hæc sane revelatio (si fuisset) fuisset de peccato determinato, & non generale: atqui decretum de determinato peccato non dimittendo, debet esse decretum practicum absterrens à tali peccato, & consequenter de peccato remissibili, ut hi ipsi RR. in sua responsione supponunt: ergo doctrina horum RR. sibi non cohæret. Deinde data responsio non procederet in casu quo Deus revelaret Petro, v. g. quod Turca intra centum annos exterminabitur, & simul adderet, quod si Petrus hoc nollet credere, nollet illi hoc peccatum incredulitatis unquam dimittere: in hoc, inquam, casu peccatum incredulitatis esset intrinsicè irremissibile, & tamen de hoc solo procederet decretum Dei: ergo ex fundamento adversariorum sequitur, quod Deus posset habere & manifestare decretum determinatum de non faciendâ Chymæra, hoc autem esse absurdum, & fatetur tacite adversarij, & vel in de patet, quia ineptè ageret Deus, docendo hominem aliquid, quod nemo nisi stultus ignorare potest, tale autem est: Deum nolle facere chymæras.

Præterea indignum plane Deo est, revelare in genere decretum de non faciendis aliquibus, inter quæ sint aliqua factibilia, aliqua non factibilia: quis enim non exploderet eum, qui, Deo revelante, se extra hunc mundum nihil produxisse, hanc revelationem ita interpretaretur, quod Deus revelaverit suum decretum generale, quo decrevit extra hunc mundum nec possibile nec impossibile quidquam creare: sed quæso, quare talis meretur explodi? nunquid ideo, quia quando Deus dicit, se aliquid non fecisse, aut nolle facere, censetur ab omnibus ratione præditis loqui de eo quod facere posset? Itaque de impossibilibus Deus non revelat se ea nolle facere, sed, se ea facere non posse, ex quo quivis sanæ mentis infert: ergo ea non vult voluntate necessariâ. e contra quando Deus dicit, se aliquid nolle, ab omnibus supponitur, quod liberè nolit, & posset velle. Ratio est, quia quidquid Deus generaliter dicitur nolle, posset Deus revelare, & distributivè per singula affirmare, se nolle id facere, & quidem unum sicut alterum, alioquin deceptorie loqueretur & æquivocaret: atqui de peccatis remissibilibus diceret, se ea liberè nolle remittere, de irremissibilibus autem non posset dicere, se ea liberè nolle: ergo non potest de remissibilibus & irremissibilibus generaliter loqui & dicere, se ea nolle remittere.

903. Ad argumentum ergo, Lugonis respondendum est, & simpliciter negandum, posse Deum generaliter & in confuso revelare revelatione essentialiter divinâ, se Petro v. g. nullum peccatum remissurum esse, faciendo illi potestatem peccandi dependentem ab hac ipsa revelatione, & sic committendi peccatum essentialiter irremissibile: sed revelatio deberet semper procedere de peccatis independentibus à revelatione tali, & distributivè enumerabilibus, & intrinsicè remissibilibus. Hanc responsionem dare debent ipsi adversarij imprimis in casu supra posito, quo Deus revelaret, se nullum peccatum remissibile remissurum, quia alioquin sequeretur posse dari peccatum quod simul esset & non esset remissibile, ut supra demonstratum est. Secundò, hanc responsionem dare debent adversarij, si quis ex modo illorum argumentandi vellet probare, posse dari peccatum essentialiter impunibile, quod ipsi meritò fatentur esse impossibile, cum de conceptu peccati sit, facere reum pœnæ, utique pœnæ possibilis. Argumentum autem facile quisque formaverit. Si Deus revelet Petro, se nullum illius peccatum puniturum: & Petrus dependenter ab hac revelatione peccaret, tale peccatum esset essentialiter impunibile, alioquin posset falsificari revelatio. Respondendum, inquam, est, sicut rectè nuper aliqui Recentiores responderunt, vel talem revelationem non fore essentialiter divinam, vel non se extendere ad peccata dependentia à tali revelatione.

Recentiores autè adducti pro confirmatione sui peccati irremissibilis, ausi sunt docere, defecto dati in damnatis huiusmodi peccata irremissibilia, & hoc putarunt esse evidens ex hoc discursu. Damnati enim eliciunt acerbissimum odium Dei, cujus motivum formale est actualis perpassio pœnæ æternæ, actualis necessitas æternæ desperationis, actualis immersio in abyssum calamitatis sempiternæ; & hæc omnia quatenus intuitivè cognita, & intuitivè actualiter habita, sunt motivum formale: sed est impossibile elicere acerbissimum hoc odium Dei propter hoc motivum formale, quatenus intuitivè cognitum & intuitivè habitum, nisi ab homine damnato, cui nullum peccatum remitti potest: ergo istud odium Dei est intrinsicè essentialiter irremissibile, cum intrinsicè & essentialiter sit actus damnati, proportionatus & commensuratus intrinsicè & essentialiter intuitivæ repræsentationi talis motivi formalis, & intuitivæ actuali perpassioni ejusdem motivi. Hæc illi, sine omni auctoritate (nam Lugo nullum irremissibile peccatum defecto agnovit, imò etiam de possibili potiùs dubitativè quàm assertivè locutus est) & sine veritate. Supponunt in suo discursu, quod odium Dei in damnatis procedat ex cognitione metaphysicè evidente, de perpetuandis tormentis per totam æternitatem ex libero Dei decreto, quod est falsissimum; unde enim per metaphysicam evidentiam illis innoscit divinum decretum? Experientia præfens

O o o o

& in

